

com slovenskej kultúry alebo ako hovorí Ján Vilikovský zo svojej skúsenosti veľvy-
slanca vo Veľkej Británii: Je trocha lepším poštárom, správcom taxislužby pre navšte-
vujúcich politikov.

Je služobník, v každom prípade.

Kniha Deväť životov hovorí o dobe priamo, no aj v náznakom a utajene. Jednotlivé
rozhovory sú ako priamky, z ktorých sa niektoré pretínajú, iskria, narážajú do seba,
iné sa tiahnu rovnobežne vedľa seba a nestretajú sa. Ako v dobrej beletrii, to, čo je
napísané oživa mimo textu. Vypovedá medzi riadkami. Napätie sa v texte stupňuje
vďaka protichodným názorom a životným postojom, vďaka rozdielnosti morálnych im-
peratívov. Celkový obraz si čitateľ vytvára sám.

V knihe Deväť životov sa pred nami odkrývajú rôznorodé osobnosti vo svojej zlo-
žitosti ľudských osudov. A ako tie najlepšie knihy, aj táto kladie otázky aj nám. (Vždy
je nejaká doba a vždy sa treba rozhodovať.)

Mnohé ostáva nedopovedané. Ako naznačuje Radoslav Passia vo svojom pred-
slove, výber respondentov ovplyvnila aj ich ochota hovoriť o sebe.

Trocha ma to škrie. Bola by som zvedavá, čo by povedali tí, čo sa rozhodli radšej
mlčať.

(2015)

LEN TILKY ALEXANDRA BRÖSTLA

Ján Štrasser

Alexander Bröstl je právnik: Aké prívlastky sa najviac hodia k právnikovi? Dobrý (a zlý),
ostrý, drahý, dravý...

Alexander Bröstl je právnik hravý.

Drahý, dravý, hravý... to sa už in medias rež a rúbaj dostávame k podstate literárnej
tvorby Alexandra Bröstla – počúvať históriu a vypočúvať slová.

Pokiaľ ide o históriu, Bröstl sa s ňou hrá tak, že ukazuje zákulisie jej kanonizova-
ných príbehov a ich aktérov a postavy predvádza v negligé, čo je ušľachtilé, ale aj v tre-
nirkach, často deravých. A rád ich pristihuje in flagranti, ako (najmä tí mocní) obcujú
so slečnou hlúpostou. Na takéto písanie musí mať autor tri kvality: vzdelanie, schop-
nosť pozorovať svet a humor. Jedného druhého i tretieho má Bröstl hojne: dôkazom
sú cykly historických bájok, persifláží a apokryfov *Homéroidy* a *Náplaste s pestrogénmi*
a v nich také kúsky ako *Ako Seneca písal satiru* alebo *Goethe odkazuje právnikom*.
Mimochodom, odkazuje im toto: „Ak by sme chceli preštudovať všetky zákony, neostal
by nám žiadny čas na ich porušovanie.“ A ešte príklad na to pozorovanie vysokoškol-
ského profesora Alexandra Bröstla: *Studiosus* – „Aké povolanie mal Ježiš? – *Študent*.
/ Do tridsiatky býval u rodičov, / mal dlhé vlasy, / a keď niečo urobil, / bol to zázrak.“

Ale najradšej zo všetkého Alexander Bröstl, ako som už povedal, vypočúva slová.
Hrá sa s nimi, zahráva, pohráva a často aj vyhráva. Pravda, niekedy neodolá ukázať
nám, ako mu to logicky myslí a dopustí sa menšieho traktátiku (napríklad *Veľkostný
zlom zla*). No najlepší je tam, kde mu stačí nepatrná operácia v matérii slova a výsle-

dok je rana päšťou medzi oči. Alebo – po bröstlovsky – šíp z kuše jeho duše. Jeho *Balada o úradoch práce* má len jeden riadok: „*Chodím po džobbraní...*“ Bingo! Ja mám z jeho knižky úplne najradšej epigram s názvom *Mafia ako slon*: „*Všetci chápu: inak sa to nedá. / Vzniká nová chobotnícka trieda.*“

Takže: čo je to vlastne za knižka, to Bröstlovo Lentilkovo? Je to niečo ako umelecký zápisník, literárny diár, opäť po bröstlovsky povedané – nápadník. Keby mu nič nezapadlo, bol by nenápadný. Ale Alexander Bröstl je pádne nápadný. Každopádne stojí za to kúpiť si jeho knižku a kúpať sa v mori jeho humoru.

(2016)

BLUMENBERGOVE PARADIGMY K METAFOROLÓGII*

Peter Zajac

S menom Hansa Blumenberga som sa stretol v súvislosti s jaskynnými metaforami Ivana Laučíka. Myslel som si vtedy, že nejakú stopu nájdem aj v Blumenbergovej knihe Východy z jaskyne (*Höhlenausgänge*, 1989), ale narazil som v nej na celkom odlišné chápanie metafory ako v antológiách Anselma Haverkampa Teória metafory (*Theorie der Metapher*, 1983) a Paradoxná metafora (*Die paradoxe Metapher*, 1998), ktoré sú zrejme najlepším prehľadom aktuálnych teórií metafory a našiel som v nich rozlíšenie dvojzložkovej modernej metafory, avantgardnej silnej metafory, neskoromodernej paradoxnej metafory a veľkej celotextovej metafory, čo mi pomohlo aj pri Laučíkovej paradoxnej metafore. Celkom mimo terča som však netriafal, lebo autorka doslovu k základnej Blumenbergovej publikácii Paradigmy k metaforológii a spolu s Eleonórou Dzurikovou prekladateľka knihy z nemčiny Mária Mičaninová píše aj o tom, že Anselm Haverkamp je jedným z vydavateľov Blumenbergovho diela z pozostalosti.

Haverkamp bol mojím druhým spojivom s Hansom Blumenbergom. Ten patril k zakladateľom a prominentným členom výskumnej skupiny *Poetik und Hermeneutik*, ktorej jadro tvorili filozofi Hans Blumenberg, Odo Marquarda, Jacob Taubes, literárni vedci Wolfgang Preisendanz, Hans Robert Jauß, Wolfgang Iser, Karlheinz Stierle, Peter Szondi, Werner Krauss, Renate Lachmann, Manfred Fuhrmann a Karl Heinz Bohrer, historik umenia a teoretik Max Imdahl a historik a teoretik dejín Reinhard Koselleck. U nás sú tie mená prakticky neznáme, ale v nemeckej povojnovej tradícii tvoria vrchol humanitného výskumu európskeho významu a dosahu. Skupina vydala v rokoch 1963 – 1994 zo svojich zasadnutí sedemnást zväzkov almanachov *Poetik und Hermeneutik*, pričom obaja tvoria ohnivé tohto reťazca – spoluvydavateľom prvých bol Hans Blumenberg a posledných práve Anselm Haverkamp.

Paradigmy k metaforológii z roku 1960 boli prvou významnou Blumenbergovou monografiou a sú mojím tretím stretnutím s týmto ťažko rozlúsknuteľným autorom. Základný problém tvorí samotný pojem metafory. Pre Blumenberga nie je rétorickou

* Hans Blumenberg: Paradigmy k metaforológii, Bratislava, Kalligram, 2015